

Året, der gik – beretning fra center og ordbog

Ubegribeligt, at det nu er 40 år siden, fire yngre redaktører ved Jysk Ordbog fostrede ideen om *Ord & Sag* til afløsning af Peter Skautrups hæderkronede (men i tryk alt for dyre) tidsskrift *Sprog og Kultur*. Udgivelsen af Jysk Ordbog var på dét tidspunkt også gået i stå (efter tre prøvebind) – på grund af urimelige omkostninger.

Vi simpelthen *måtte* skaffe et billigt talerør overfor offentligheden, hvis ikke drømmen om Jysk Ordbog skulle gå op i røg. *Ord & Sag* blev løsningen: et lille økonomisk overkommeligt tidsskrift, udsendt én gang årligt (dengang i et oplag på 1500 eksemplarer), i starten offsettrykt. Inspirationen var *Skalk*, det nyhedsblad Århus-arkæologerne havde startet med stor succes nogle få år forinden. Navnet huggede vi fra et kartotek med avisudklip og indsendte breve – kort sagt materiale fra de selvsamme kilder, vi nu søgte at råbe op med vores tidsskrift: pressen og dialektinteresserede jyder. Ja, og så naturligvis: kolleger og foresatte.

Set i bakspejlet må *Ord & Sag* kaldes en succes. Denne stemme – og de pluk af sprog- og kulturhistorie, vi har kunnet diske op med – var med til at holde os inde i varmen (ikke mindst økonomisk). Og dét i en hård periode, hvor den prøvetrykte, filologisk forkromede ordbog gradvis veg for en mere brugervenlig version (mener vi da selv!). Med tiden dukkede også muligheden for en økonomisk overkommelig udgivelse op, nemlig ved publikation over internettet. Efter at den løbende netpublicering kom i gang (i to tempi, og begge gange med god støtte fra institut og fakultet), er redaktionen fortsat langsomt, men støt. Langsomt pga. det enorme kildemateriale, støt fordi vi har oparbejdet gode rutiner. Over halvdelen af Jysk Ordbog er faktisk færdigredigeret, og vi har indtil videre kun modtaget ros fra ordbogens brugere.

Er *Ord & Sag* dermed blevet overflødigt? Langtfra! Også medens Jysk Ordbog bliver færdigredigeret (nødvendigt af yngre kræfter), vil vort center have behov for at holde sig synligt i en videre kreds af administratorer og fagfæller samt i offentligheden. Hertil tjener

alle typer af tidsskriftets indhold: beretning, anmeldelser af fagligt relevant litteratur mv., publicering af hidtil utrykte (eller vanskeligt tilgængelige) jyske kilder – og ikke mindst de faglige artikler! I denne årgang kan vi bl.a. præsentere to udefra kommende forfattere: Yonatan Goldshtein præsenterer en ny teori om stødets opståen (s. 4 ff.), Inge Lise Pedersen rejser spørgsmålet om bratte skred i vore ældre dialekter (s. 14 ff.).

Med årene har *Ord & Sag* endda udviklet endnu en funktion: det har vist sig et ideelt sted at samle *emnemæssigt*, hvad der i en *alfabetisk* ordnet ordbog nødvendigvis må spredes ud over mange artikler. Tag fx Torben Arboes emne-artikler om bl.a. høstafslutning, typer af hjulbøre, arter af fodløse strømper, indretning af haspetræer og garnvinder, typer af slibesten, høstængets konstruktion, høstvognens indretning – og endnu én følger i dette hæfte (s. 25 ff.). Med sådanne artikler har vi gradvist kunnet etablere saglige overblik, som i nogen grad minder om Ømålsordbogens fortrinlige procesoversigter mv. (se fx under *høst*, ØMO.VIII.274ff.).

Meget har ændret sig i disse corona-tider. Alligevel har vi her på Peter Skautrup Centret kunnet redigere i næsten samme tempo som før (lige med undtagelse af et par måneder i foråret); så vi er i skrivende stund nået godt forbi et substantiv som *ler* (der faktisk godt kunne fortjene en emneartikel i *Ord & Sag*!). På det seneste skimter vi endda muligheder for en videreførelse af ordbogen, når de nuværende (alderstegne) redaktører må holde inde. Vor yngste redaktør Inger Schoonderbeek Hansen har nemlig (via sin undervisning og sine administrative funktioner på vort moderinstitut) fået kontakt med nys uddannede kandidater, som viser interesse for Peter Skautrup Centrets virksomhed. En af dem, Mette Marie Møller Svendsen, har sågar redigeret sin første artikel i jyskordbog.dk, nemlig (og næsten symbolsk!) verbet *letne* (= lette; også på stemningen!).

Så det er (trods al corona) med stor glæde og fortrøstning, at alle vi på Peter Skautrup Centret hermed udsender 40. årgang af *Ord & Sag* – med ønsket om en (rimeligt) glædelig jul og et (forhåbentligt) godt nytår!

Viggo Sørensen
December 2020